

NÄKÖKULMIA TYÖLLISYYTEEN, TURVALLISUUTEEN JA MAAHANMUUTTOON – ONKO NÄIDEN VÄLILLÄ YHTEYTTÄ? SEMINAARIRAPORTTI

PUHUJAT

MAILI MALIN
erikoistutkija
Siirtolaisuusinstituutti

MIKKO AALTONEN
yliopistotutkija
*Kriminologian ja
oikeuspolitiikan instituutti,
Helsingin yliopisto*

TARJA MANKKINEN
kehittämispäällikkö
Polisiosasto, sisäministeriö

LYHYESTI

Helsingissä noin kolmannes kurdeista ja somalialaisista välttelee julkisia paikkoja ulkomaalaistaustansa vuoksi. Rasisella syrjinnällä on vaikutuksia sen kohteeksi joutuneiden henkiseen ja fyysiseen terveyteen. Selvitäkseen syrjinnästä ihminen voi korostaa etnistä identiteettiään, hakea sosiaalista tukea, eristäytyä tai vastata vihaan vihalla.

Työttömät syyllistyvät väkivaltarikoksiin työllisiä todennäköisemmin. Työttömyys ei kuitenkaan välttämättä ole väkivallan taustalla oleva syytekijä, jota vähentämällä voitaisiin vähentää väkivaltarikollisuutta. On myös mahdollista, että työttömyys johtuu rikollisuudesta tai että näiden yhteyttä selittää joko jokin kolmas taustasyy tai kasaantuva huono-osaisuus.

Suomesta on vähän tutkimusnäyttöä väkivaltaiseen radikalisoitumiseen johtavista tekijöistä. Näyttää kuitenkin siltä, että huono sosioekonominen asema voi olla radikalisoitumiselle altistava tekijä, mutta ei sen ensisijainen syy. Merkittävin Syyrian taistelualueelle lähteneitä yhdistävä tekijä on ulkopuolisuuden kokemus.

SaferGlobe -tutkimusverkosto järjesti huhtikuun alussa seminaarin, joka tarkasteli työllisyyden, turvallisuuden ja maahanmuuton välisiä suhteita. Seminaarin taustana on yhteiskunnallisessa keskustelussa usein esiin nouseva ajatus työttömyydestä tekijänä, joka ajaa ihmistä monen tyyppisiin väkivaltaisuuksiin. Esimerkiksi sisäministeri Petteri Orpo ja hänen edeltäjänsä Päivi Räsänen ovat nähneet työttömyyden mahdollisena uhkana turvallisuudelle. Heidän mukaansa työttömyys voi johtaa ääriajattelun, rikollisuuden tai terrorismin lisääntymiseen¹. Seminaarissa pohdimme, voidaanko työllisyyttä lisäämällä lisätä turvallisuutta.

Seminaari toteutettiin osana SaferGloben hanketta Työllistymisen merkitys turvallisuuskulmasta. Hanketta rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö.

¹ Orpo, Petteri (2015), Syrjäytyminen lisää ääriajattelua – työllisyys saatava ylös. <<http://orpo.fi/syrjautymisen-lisaa-aaiajattelua-tyollisyys-saatava-ylos/>>
Eurooppatiedotus (2013), Onko köyhyys turvallisuusuhka Euroopassa, sisäministeri Päivi Räsänen? <<http://www.eurooppatiedotus.fi/public/default.aspx?contentid=292433>>

TURVALLISUUS, TYÖLLISYYS JA MAAHANMUUTTAJAT

Erikoistutkija **MAILI MALIN** korosti esityksessään, että työttömistä ja maahanmuuttajista puhuminen turvallisuushkana on vaarallista, sillä se leimaa jo lähtökohtaisesti huonossa asemassa olevia ihmisiä ja voi edesauttaa heidän syrjäytymistään. Poliitikot ovat vastuussa työllisyystilanteen parantumisesta, eikä työttömyydestä tulisi syyttää yksilöä.

Syntymämaan mukaan Suomen suurimmat maahanmuuttajaryhmät tulevat entisestä Neuvostoliitosta, Virossa, Ruotsista, Venäjältä ja Somaliasta. Työttömyys- ja työllisyysprosentteissa on suuria eroja, kun asiaa tarkastellaan lähtömaan mukaan. EU-maista, EFTA-maista ja Pohjois-Amerikasta sekä Virossa tulleiden keskuudessa työllisyysaste on jopa hieman korkeampi kuin Suomessa syntyneillä. Alin työllisyysaste on Lähi-idästä ja Afrikasta tulleilla, joiden keskuudessa noin neljännes on työttömiä. Tämä on moninkertaisesti enemmän verrattuna syntyperäisiin suomalaisiin, joista työttömiä on 9 %. Suomessa asuvien maahanmuuttajien työllisyysaste paranee sen mukaan, mitä pidempään he ovat asuneet Suomessa. Malin näkee, että Suomessa ihmisen arvo määritellään liiaksi työn kautta. Erityisesti tilanne on ongelmallinen maahanmuuttajille, joita on syyllistetty sekä työttömyydestä että suomalaisten työpaikkojen viemisestä.

Suomalaisista 11 % on kyselyssä ilmaissut, että ei haluaisi asua naapurina ”eri rotuun” kuuluvan ihmisen kanssa. Suvaitsemattomuus on tällä perusteella yleisempää Suomessa kuin Ruotsissa ja Norjassa, joiden vastaavat osuudet olivat 1 % ja 3 %. Suomessa 15 % ulkomaalaistaustaisista kertoo kokeneensa epäoikeudenmukaista kohtelua. Eri alueilta tulevien maahanmuuttajien välillä on tässä suhteessa suuria eroja: suomalaisista ihonvärin perusteella selkeämmin erottuvat tulijat kokevat syrjintää useammin. Venäläistaustai-

sista epäoikeudenmukaista kohtelua on kokenut harvempi kuin joka kymmenes, Lähi-idästä ja Afrikasta tulleista useampi kuin joka viides. Kaikista ulkomaalaistaustaisista 8 % kertoo kokeneensa poliisin syrjintää. Helsingissä noin kolmannes kurdeista ja somalialaisista on tutkimuksessa kertonut välttelevänsä julkisia paikkoja ulkomaalaistaustansa vuoksi.

Malin nosti esiin suomalaisten julkisesti harjoittaman rasistisen väkivallan ja rasistiset hyökkäykset. Katupartioita järjestävällä Soldiers of Odinilla on toimintaa monessa kaupungissa, ja vastaanottokeskuksiin on tehty polttopulloiskuja.

Pakolaistaustaisista Suomeen tulleista noin puolella on kokemuksia sodasta ja noin kahdella kolmasosalla on ollut jokin traumaattinen kokemus lähtömaassaan. Suomalainen palvelujärjestelmä ei ole pystynyt auttamaan esimerkiksi kaikkia Suomeen tulleita kidutuksen uhreja. Rankkojen kokemusten jälkeen vihapuhe, väkivallanteot ja rasistinen ilmapiiri Suomessa voivat traumatisoida tulijan uudeelleen.

Yhdysvalloissa tehdyissä tutkimuksissa on osoitettu, että rasistisen syrjinnän kohteeksi joutuminen vaikuttaa mielenterveyteen: se lisää ahdistusta, masennusta ja voi lisätä myös päihteiden käyttöä. Lisäksi syrjityksi tulemisella on fyysisiä terveysvaikutuksia, kuten kohonnut riski sydän- ja verisuonitauteihin sekä verenpaineen nousu.

On monia tapoja, joilla ihminen voi yrittää selvitä elämästä rasismien kanssa. Rasismien kohteeksi joutunut voi omaksua vahvan etnisen identiteetin, hakea sosiaalista tukea, eristäytyä ja välttää kontaktia valtaväestön kanssa tai radikalisoitua ja vastata vihaan vihalla. Malin totesi, että väkivaltaisiin mellakoihin Yhdysvalloissa, Lontoossa, Pariisissa ja Ruotsissa osallistuneista suuri osa oli todennäköisesti syrjäytyneitä ja työttömiä, mutta pohjimmiltaan mellakat syntyivät reaktiona poliisin rasistiseen toimintaan.

Esityksensä lopussa Malin totesi pitävänsä suurimpana turvallisuushkana – globaalien turvallisuushkien kuten ilmastonmuutoksen ohella – maan sisäistä sosiaalista epäoikeudenmukaisuutta ja väestön sisäistä eriarvoisuutta.

SaferGlobe
2016

Toimittanut:
Kari Paasonen

Taitto:
Mert Sasioglu

Valokuvat:
Iiro Peltonen

TYÖTTÖMYYS JA SYLLISTYMINEN VÄKIVALTARIKOKSIIN

Yliopistotutkija **MIKKO AALTONEN** totesi esityksensä aluksi, että työttömyyden suhde rikollisuuteen lienee yksi kriminologian suosituimpia tutkimuskohteita.

Kriminologisessa kirjallisuudessa työttömyyden ja rikollisuuden oletettua yhteyttä on lähestytty kolmella eri tavalla. Kausaatiohypoteesin mukaan henkilö on ensin työtön ja rikollisuus on seurausta työttömyydestä. Toisaalta yhteys voi kulkea toiseenkin suuntaan, eli rikoksiin syyllistyminen voi lisätä työttömyyden riskiä. On myös mahdollista, että jokin kolmas tekijä lisää sekä yksilön työttömyyden että rikokseen syyllistymisen todennäköisyyttä. Tällaisia kolmansia tekijöitä voivat olla esimerkiksi psykologiset ominaisuudet tai perhetausta. Aaltonen ei itse usko työttömyyden ja rikollisuuden suhteen olevan yksisuuntainen vaan olettaa, että erityyppinen huono-osaisuus kasaantuu elämän myötä. Kasaantumista hän vertasi alamäkeen vierivän lumipallon kasvamiseen.

Aaltonen kävi esityksessään läpi lähinnä rekisteritutkimuksilla saatuja tuloksia. Osa tuloksista oli hänen omista tutkimuksistaan. Rekisteritutkimus on kriminologiassa käytetty tutkimusmenetelmä, jossa analysoidaan eri hallinnollisista rekistereistä yhdistettyjä aineistoja. Rekisteritutkimukseen liittyy joitain haasteita, kuten se, että tarkastelu keskittyy vain poliisin tietoon tulleisiin tai tuomioistuimissa käsiteltyihin rikoksiin.

Aaltosen mukaan tutkimusnäyttö Suomesta osoittaa selvästi, että työttömät syyllistyvät keskimääräistä väestöä todennäköisemmin väkivaltarikoksiin.

Esimerkiksi 30 000 suomalaista nuorta tarkastellut tutkimus osoitti, että yksilö syyllistyy rikoksiin sitä useammin, mitä heikommassa sosioekonomisessa asemassa hän on. Tulos oli sama riippumatta siitä, mitattiinko sosioekonomista asemaa koulutustason, tulotason, työttömyyshistorian vai ammattiaseman perusteella. Aaltonen painotti, että vaikka suhteelliset erot huono-osaisten ja parempiosaisien välillä ovat huomattavia, vain hyvin pieni osa esimerkiksi työttömistä syyllistyy väkivaltaan. Niistä 25–39 vuotiaista suomalaisista, jotka vuonna 2015 syyllistyivät murhaan tai tappoon, 11 % oli työssäkäyviä reilu vuosi ennen tekohetkeä ja 35 % työttömiä. Koko samanikäistä väestöä tarkasteltaessa työllisi-

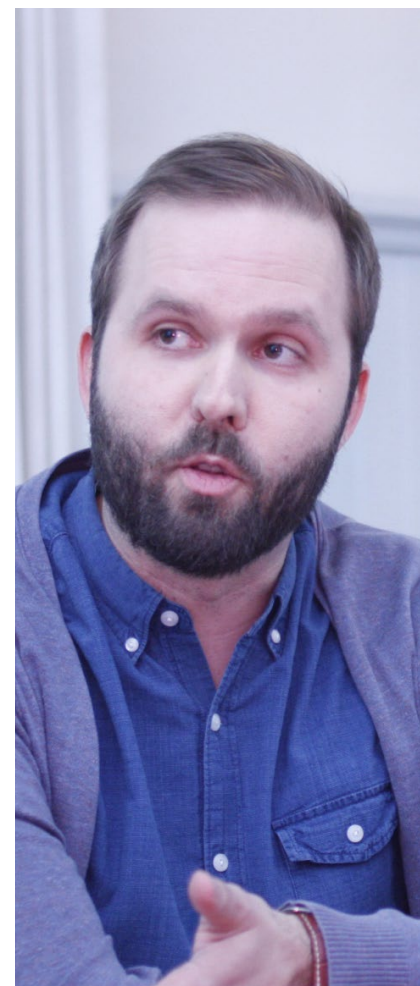
siä oli 75 % ja työttömiä 10 %. Henkirikosten lisäksi työttömät syyllistyivät työllisiä todennäköisemmin muihinkin väkivaltarikoksiin. Mitä kovemmasta väkivallasta on kyse, sitä huonommin tekijällä keskimäärin menee.

Työttömyyden ja väkivaltarikollisuuden välinen korrelaatio ei kuitenkaan ole osoitus siitä, että työttömyys olisi syytekijä väkivallan taustalla. Koska väkivaltarikoksiin syyllistyvät ovat huono-osaisia myös monella muulla mitarilla, työttömyyden vaikutusta on hankala tutkia erillään muiden tekijöiden vaikutuksesta.

Työttömyysasteen ja rikollisuuden määrän ajallista vaihtelua tarkastelevien tutkimusten tuloksena vaikuttaa siltä, että korkeampi työttömyysaste on yhteydessä lisääntyneeseen omaisuusrikollisuuteen. Työttömyysasteen yhteys väkivaltarikollisuuteen on kuitenkin huomattavasti kiistanalaisempi. Suomalaisia nuoria tarkastelleen tutkimuksen perusteella henkilön todennäköisyys syyllistyä omaisuusrikokseen oli suurempi niinä ajanjaksoina, joina hän oli työttömänä, mutta yksilön tekemät väkivaltarikokset eivät keskittyneet työttömyysjaksojen ajoille.

Näin ollen vaikka korrelaatio yleisemmällä tasolla osoittaa työttömien syyllistyvän todennäköisemmin sekä väkivaltarikoksiin että omaisuusrikoksiin, tiukemmassa tutkimusasetelmassa työttömyys näyttää olevan yhteydessä enää ainoastaan omaisuusrikoksiin. Tämä tulos on pääosin linjassa kansainvälisen näytön kanssa, tosin toisenlaisiakin tuloksia on saatu. Ristiriitaisen tutkimusnäytön vuoksi ei ole selvää, voidaanko työttömyyttä vähentämällä vähentää väkivaltarikollisuutta.

Keskustelussa Aaltonen toivoi, että suomalaiset keskittyisivät enemmän siihen, kuinka moni asia Suomessa on lopulta hyvin. Vuosia jatkunut ongelmiin keskittyminen ja pelottelu ruokivat itseään, ja ääriyhmät ovat myös hyväksikäyttäneet ihmisille syntyneitä pelkoja.

RIITTÄÄKÖ SYRJÄYTYMISEN EHKÄISY VÄKIVALTAISEN RADIKALISOITUMISEN EHKÄISYYN?

Kehittämispäällikkö **TARJA MANKKINEN** muistutti esityksensä aluksi, että hän ei itse ole tutkija vaan virkamies, eli tutkimuksen loppukäyttäjä. Hän pyrkii hyödyntämään tutkimusta käytännön työssä, väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen ehkäisyssä. Ongelma on, että näistä aiheista on vähän suomalaista tutkimustietoa.

Valmisteilla on toinen kansallinen toimenpideohjelma väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi. Siinä määritellään, että väkivaltainen ekstremismi on aatemaailmalla perusteltua väkivaltaa ja että väkivaltainen radikalisoituminen on prosessi, jonka myötä yksilö hyväksyy muihin ihmisiin kohdistuvan ideologialla perustellun väkivallan.

Suomessa esiintyvät väkivaltaisen ekstremismin muodot ovat äärioikeiston ja ääriivasemistön harjoittama väkivalta, uskonnolla perusteltu ekstremismi sekä yksittäisten toimijoiden suorittamat teot. Suomessa suurimman osan ekstremistisistä rikoksista tekevät äärioikeistoon kuuluvat paikalliset skinhead-ryhmät. Näihin ryhmiin kuuluvat usein huono-osaisia ja syrjäytyneitä nuoria, joita yhdistävät alhainen koulutustaso sekä päihde- ja väkivaltaongelmat. Skinhead-ryhmien lisäksi huomattava väkivaltainen äärioikeistoryhmä on Suomen vastarintaliike (SVL), jonka jäsenistä osalla on vahva skinhead-tausta ja osa puolestaan kuuluu keskiluokkaan. Väkivaltaisen ääriivasemistön ja anarkistien väkivalta tapahtuu lähinnä mielenosoitusten yhteydessä. Heidän taustansa ovat monenlaisia ja osalla on akateeminen koulutus.

Syyrian ja Irakin taistelualueelle lähteneet henkilöt kuuluvat ryhmään, joka perustelee väkivaltaisen ekstremismin uskonnolla. Suomesta on lähtenyt noin 70 ihmistä, joiden henkilöys on pystytty varmistamaan. Merkittävien Syyriaan lähteneitä yhdistävä tekijä on ollut ulkopuolisuuden koke-

mus, jota on lisännyt syrjintä ja rasismi Suomessa. Mankkinen huomautti, että ISISin viesti siitä, että muslimi ei voi koskaan elää kunnan muslimina länsimaissa, on hyvin samanlainen kuin nousevan äärioikeiston viesti, jonka mukaan muslimeja ei koskaan tulla täällä hyväksymään. Myös maailmanpoliittinen tilanne ja epäoikeudenmukaisuuden kokemukset ovat ajaneet ihmisiä lähtemään. Syyriaan lähteneiden sosioekonominen tausta on vaihteleva: jotkut ovat olleet syrjäytyneitä ja toiset hyvin toimeen tulevia. Mankkisen mukaan tiedot muista maista viittaavat samansuuntaisesti siihen, että syrjäytymisellä ei ole väkivaltaisessa radikalisoitumisessa ratkaisevaa roolia. Esimerkiksi Lontoon vuoden 2005 pommi-iskujen tekijät eivät olleet syrjäytyneitä, vaan he olivat päässeet suhteellisen hyvin kiinni yhteiskuntaan.

Mankkinen nosti lisäksi esille, että insinöörit ovat usein yliedustettuina väkivaltaisissa terroristijärjestöissä ja näin on myös Syyrian ja Irakin taistelualueelle lähteneiden joukossa. Syynä tähän on mahdollisesti se, että insinööreille on terroristijärjestöissä paljon käyttöä. Insinöörien yliedustus on Mankkisen mielestä huomionarvoista, koska saatamme helposti turvautua ilmeisimmiltä tuntuviin selityksiin. Esimerkiksi syrjäytyminen on usein toiminut käteväänä käsitteenä, kun on yritetty ymmärtää, miksi ihminen radikalisoituu väkivaltaisesti tai tekee terroriteon.

Vaikka näyttää ilmeiseltä, että huomattava osa väkivaltaisesti radikalisoituneista ei ole syrjäytyneitä, syrjäytyminen voi kuitenkin olla yksi radikalisoitumiselle altistava tekijä. Mankkinen sanoi uskovansa Aaltosen tapaan, että työttömyys ei välttämättä itsessään altista radikalisoitumiselle, vaan kyse on laajemmasta kokonaisuudesta, jossa syrjäytyminen liittyy tulevaisuuden näkymien ja tekemisen puutteeseen sekä elämänhallinnan ongelmiin. Myös Suomesta Syyriaan lähteneitä tarkasteltaessa syrjäytyminen näytti madaltaneen joidenkin kynnystä lähteä.

Mankkinen näkikin, että syrjäytymisen ehkäisyllä on tärkeä rooli väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisyssä, vaikka se ei ratkaisekaan kaikkea. Mitä paremmin yhteiskunta pystyy takaamaan ihmisille koulutuksen sekä mahdollisuuden mielekkääseen työhön ja elämään, sitä vähemmän rekrytointi väkivaltaiseen ekstremismiin saa kaikupohjaa.

ISBN 978-952-6679-08-2

9 789526 679082 >

SAFERGLOBE
ON RIIPPUMATON
TUTKIMUSVERKOSTO, JOKA
TEKEE TUTKIMUSTA JA
KEHITTÄÄ TYÖVÄLINEITÄ
KESTÄVÄN RAUHAN
JA TURVALLISUUDEN
YLLÄPITÄMISEKSI.